

Погорєлова Тетяна Юріївна
*доктор філософії зі спеціальності 011 «Науки про освіту»,
доцент кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу
Харківського національного економічного університету
імені Сечена Кузнеця*
tatipogorelova@gmail.com

МОНІТОРИНГ УПРАВЛІННЯ ПЕДАГОГІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ ЗА ДОПОМОГОЮ КВАЛІМЕТРИЧНИХ МОДЕЛЕЙ

Виклики сьогодення вимагають від управління сучасним вищим навчальним закладом переходу від суб'єктивних характеристик явищ і процесів в освіті до більш об'єктивних їхніх оцінок. На сучасному етапі розвитку вищої освіти саме технологізація освітнього процесу допомагає зробити його організованим і керованим з можливістю контролю, оцінки та корегування освітніх результатів [7]. У процесі управління важливим є зворотний зв'язок, метою якого є постійний моніторинг ходу освітнього процесу для якісного формування тих чи інших компетентностей майбутніх фахівців.

Моніторинг як інструмент управління в освіті дозволяє відстежувати стан і шляхи розвитку будь-якої системи, у тому числі й освітньої [6]. Інтерес до освітнього моніторингу у світі з'явився в 30-х роках ХХ століття. Проте в Україні системне впровадження моніторингових досліджень із використанням кваліметрії почалося на початку 2000-х років. Теоретичні, методологічні та організаційні аспекти моніторингу освітнього процесу досліджували українські науковці Т. Борова, Г. Дмитренко, Г. Єльнікова, Г. Кравченко, В. Луначек, З. Рябова та ін.

Моніторинг в освіті було визнано Радою Європи головним завданням, що передуює створенню єдиного європейського освітнього простору. Моніторинг відіграє ключову роль у підвищенні ефективності системи управління в освіті [6]. На думку Н. Муліної, систематичність збору необхідної інформації при проведенні моніторингу – це важливий інструмент швидкого реагування на зміни як внутрішнього, так і зовнішнього освітнього середовища [4]. Роль моніторингу у формуванні взаємної відповідальності учасників освітнього процесу у ЗВО в розвитку освітнього закладу, його конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг відзначають багато вчених, зокрема В. Мозальов [5]. На думку Т. Борової, моніторинг є однією з технологій адаптивного управління, яка відстежує динаміку змін у діяльності суб'єктів освітньої системи для спрямування її розвитку на отримання бажаного результату [1].

Одним із видів моніторингу в освіті є моніторинг результатів навчання із використанням кваліметричного підходу, що дозволяє спостерігати за

освітньою діяльністю студентів протягом певного проміжку часу і, використовуючи незалежні методи, фіксувати кількісні показники якісних змін досліджуваного об'єкта на всіх рівнях організації освіти [5, 7].

Як зазначає Г. Єльнікова, перевага кваліметричного підходу для аналізу результатів педагогічних досліджень полягає саме в можливості виокремити конкретні факторно-критеріальні показники якісних явищ та представити їх у кількісному вигляді. На думку дослідниці, важливою частиною педагогічної кваліметрії є педагогічна експертиза. Це сукупність процедур, необхідних для одержання колективної (об'єктивної) думки у формі експертного судження про педагогічний об'єкт [5].

Вагомий внесок у дослідження кваліметрії зробив Г. Дмитренко, сформулювавши принципи кваліметрично вимірювання: можна представити будь-яке якісне явище у вигляді сукупності певних його властивостей; у кваліметричній моделі прості компоненти можна представити у вигляді ієрархічної структури; має бути визначений стандарт якості; отримані абсолютні показники мають переводитися у кваліметричні оцінки (абсолютні та еталонні показники (стандарт якості)). При побудові кваліметричної моделі вагомість кожного фактору у моделі визначається з точки зору його пріоритетності. Одиниця символізує якість у цілому, комплексну кількісну оцінку якості K можна подати як деяку функцію відносних показників K_1 і коефіцієнтів вагомості M_1 [2].

У кваліметричній моделі будь-яка складна якість або явище розкладається на основні складові – фактори, які мають кількісне значення. Кожний фактор має свою вагомість, яка виражається в частинах від цілого так, щоб сума цих частин дорівнювала цьому цілому. Ціле приймається за одиницю, а фактори виражаються в частках одиниці. Кожний із факторів є у свою чергу складним явищем і тому розкладається на компоненти – змістові критерії фактору – та виражається в частинах одиниці. Тобто критеріями фактору встановлені вагомості, сума яких дорівнює одиниці.

Усі розрахунки виконуються за правилами кваліметрії в межах одиниці, що дає змогу порівнювати всі вимірювання між собою [2]. На кожному етапі управління за рахунок використання кваліметричного інструментарію можуть відбуватися моніторингові або самомоніторингові дії з боку суб'єктів педагогічного управління для коригування поточних результатів, що спрямовані на досягнення кінцевої мети.

Підсумовуючи вищезазначене, можна говорити про те, що моніторинг управління педагогічними процесами за допомогою кваліметричних моделей полегшує роботу всіх суб'єктів освітнього процесу – керівника, викладача, студента. За допомогою технології кваліметрії та із залученням експертів прозоро й об'єктивно встановлюється ефективність процесу управління та здійснюється моніторинг стану й динаміки розвитку досліджуваної якості за сукупністю визначених критеріїв.

Література

1. Борова Т. А. Теоретичні і методичні засади адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : 13.00.06. Київ, 2012. 40 с.
2. Кваліметрія в управлінні: гуманістичний контекст : навч. посіб. / Г.А. Дмитренко, О.Л. Ануфрієва, Т. І. Бурлаєнко, В. В. Медвідь (за заг. ред. Г. А. Дмитренка) К. : Видавництво «Аграрна освіта», 2016. – 335 с.
3. Мозальов В. Є. Моніторинг якості освіти: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Вісник Національного університету оборони України*. 2014. № 5 (42). С. 99-104.
4. Муліна Н. Впровадження системи управління якістю в практику українського університету. Проблеми забезпечення якості вищої освіти України в умовах інтеграції до Болонського процесу : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 16-18 гр. 2009 р. С. 79-83.
5. Рябова З. Кваліметричний підхід до оцінювання якості надання освітніх послуг / З. Рябова. // Адаптивне управління: теорія і практика. Педагогіка. - 2018. - Вип. 5. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/adupped_2018_5_10.
6. Scherman, V., & Bosker, R. J. (2017). The Role of Monitoring in Enhancing the Quality of Education. In V. Scherman, R. J. Bosker, & S. J. Howie (Eds.), *Monitoring the Quality of Education in Schools* (pp. 1-7). Sense Publishers. https://doi.org/10.1007/978-94-6300-453-4_1
7. Xudaybergenovna, B. M., & Muqimjonovna, K. M. (2021). Qualimetric parameters of quality assessment in education. *World Bulletin of Social Sciences (WBSS)*, 3, 158–161.